

і горада Гродна: «Традыцыйная рэгіянальная кухня аг. Адэльск Гродзенскага раёна Гродзенскай вобласці», «Традыцыі роспісу велікодных яек у г.п. Сапоцкін Гродзенскага раёна», «Творчасць майстра па вырабу музычных інструментаў Мар'яна Скрамблевіча з аграгарадка Адэльск Гродзенскага раёна», «Выраб велікодных вербаў на тэрыторыі паўночна-заходняй Гродзеншчыны».

Арэал распаўсюджвання мастацкіх практык саломапляцення на Гродзеншчыне шырокі: гэта 16 раёнаў і горад Гродна. У абласныя і раённыя выстаўкі народнага мастацтва і пастаянныя выставачныя экспазіцыі ўваходзяць лепшыя вырабы 50 сучасных майстроў саломапляцення, кожны з якіх мае свой творчы почырк.

АСНОЎНЫЯ ПАДЫХОДЫ ДА ВЫВУЧЭННЯ І ЗАХАВАННЯ ТРАДЫЦЫЙНЫХ АБРАДАЎ НА БРЭСТЧЫНЕ

Пракаповіч Г. В.,

*вядучы метадыст па этнаграфіі і фальклору
дзяржаўнай установы культуры
«Брэсцкі абласны грамадска-культурны цэнтр»*

Брэсцкая вобласць славіцца сваімі традыцыямі, якія з'яўляюцца яркай візітнай карткай рэгіёна. Самабытныя народныя святы, звычаі і абрады Брэстчыны – значная частка духоўнай культуры. Мы ганарымся тым, што захавана так званая «палеская мова», традыцыйныя рамесныя тэхналогіі, многія абрады каляндарнага цыкла ад Нараджэння Хрыстова да Піліпаўскага посту.

У вобласці налічваюцца 17 немагэрыяльных гісторыка-культурных каштоўнасцей, сярод якіх 5 адметных традыцыйных абрадаў.

Абрад каляднага комплексу «Конікі» ў г. Давыд-Гарадок Столінскага раёна перарос у своеасаблівы карнавал з рознымі аўтэнтчнымі і сучаснымі персанажамі.

Штогод на першы дзень Вялікадня ў в. Бездзеж Драгічынскага раёна праходзіць абрад «Стрылка», які канцэнтруе ў сабе функцыю абярэгу вёскі і ўраджаю ад неспрыяльных прыродных з'яў і нядобрай сілы.

У цэнтры беларускага Палесся ў в. Пінкавічы Пінскага раёна існуе старажытная традыцыя вадзіць карагоды ў першы дзень Вялікадня і да панядзелка наступнага тыдня, накіраваная на вясновае абуджэнне прыроды.

Не менш цікавы абрад звязаны з абыходам двароў – «Ваджэнне Кусты», які праводзіцца на Сёмуху ў Лунінецкім раёне. На яго прыкладзе выразна бачыцца ўстойлівасць калектыўнай самасвядомасці.

Вялікае значэнне ў вобласці надаецца сямейна-бытавым традыцыям і абрадам, сярод якіх караваяная традыцыя ў аг. Моталь Іванаўскага раёна. У Мотальскім музеі народнай творчасці ёсць асобная зала, экспазіцыя якой прысвечана лакальным звычаям і абрадам. На яе базе распрацаваны шэраг інтэрактыўных праграм для розных узроставых катэгорый.

У аг. Радзьялавічы Ганцавіцкага раёна жыве традыцыя тройчага памінення продкаў.

Усе вышэйадзначаныя традыцыі падтрымліваюцца супрацоўнікамі культуры вобласці: ствараюцца спрыяльныя ўмовы для існавання калектываў з удзелам актыўных носьбітаў фальклору, вядзецца актыўная работа па далучэнню дзяцей і моладзі да сваёй «карэннай» культуры.

Адным з дзейных сродкаў захавання і папулярызацыі традыцыйнага мастацтва з'яўляецца абласное свята фальклорнага мастацтва «Таночак», якое праводзіцца з 2013 г. перыядычнасцю раз у два гады ў аг. Бездзеж Драгічынскага раёна. На ім прадастаўлены розныя жанры фальклору: песенная і вусная народная творчасць, інструментальная музыка, дэкаратыўна-прыкладное мастацтва, а таксама харэаграфія і інш.

Падчас свята праводзіцца абласны конкурс дзіцячых і маладзёжных фальклорных калектываў. Колькасць удзельнікаў апошнім часам павялічылася ў два разы, таму паўстала неабходнасць праводзіць адборачныя туры сярод прэтэндэнтаў на ўдзел, што сведчыць аб павышэнні ўзроўню выканальніцкага майстэрства дзіцячых фальклорных калектываў.

Значную пазіцыю ў справе папулярызацыі ўнікальных культурных і гістарычных традыцый Палесся займаюць: Міжнародны пленэр ганчароў у в. Гарадная Столінскага раёна, які праводзіцца з удзелам патомных ганчароў вёскі і майстроў ганчарнай справы з далёкага і блізкага замежжа; абласныя пленэры мастакоў; абласныя пленэры разбяроў манументальнай драўлянай скульптуры.

У бягучым годзе у аг. Дзівін Кобрынскага раёна, адбыўся ў 17 раз пленэр разбяроў. Майстры ўвасобілі ў дрэве сюжэт Дзівінска-Лелікаўскага выселля. Галоўнай гераіняй кампазіцыі стала свацця з Лелікава ў незвычайным галаўным уборы.

Фальклор з'яўляецца сукупнасцю рознабаковых праяў творчасці: гэта песеннае мастацтва і вусная народная творчасць, танцы, побыт, архітэктура, рамёствы і інш. У працы з архаічным матэрыялам мы стараемся ўлічыць усе фактары, якія паўплывалі на станаўленне лакальных праяў культуры.

Разнастайным стаў этнапраект абласнога грамадска-культурнага цэнтра «Рух зямлі». Ён уяўляе сабой своеасаблівую каляндарна-абрадавую карту рэгіёна і ўключае ў сябе цыкл этнаграфічных канцэртаў, які адлюстроўвае гадавое кола жыцця нашых продкаў. Праект закранае асноўныя абрады сямейна-бытавога

і земляробчага календара, якія захаваліся ў Брэсцкай вобласці, і дае магчымасць носбітам традыцый усвядоміць важнасць той справы, якой яны займаюцца.

На стварэнне праекта натхніла экспедыцыйная дзейнасць па кутках Брэстчыны, багатых этнаграфічнымі ўзорамі традыцыйнага мастацтва. Вынікам плённай працы супрацоўнікаў ДУК «Брэсцкі абласны-грамадска культурны цэнтр» стала нотнае выданне «Рух зямлі», падрыхтаванае па матэрыялах фальклорна-этнаграфічнай экспедыцыі ў Столінскім раёне. Шырокай аўдыторыі прадэманстраваны фундаментальныя, архаічныя і яскравыя лакальныя асаблівасці рэгіёнаў Брэстчыны: старажытныя абрадавыя дзеянні, прыклады вуснай народнай творчасці, песні, бытавыя танцы ў выкананні фальклорных калектываў, сярод якіх шмат носбітаў аўтэнтчнага фальклору.

Канцэртная частка праекта пачалася ў абласным грамадска-культурным цэнтры ў лістападзе 2009 г. з вялікага этнаграфічнага канцэрта «Палеска-Падляшскае вяселле», на якім былі адноўлены амаль усе этапы вясельнага дзейства.

Далей адбыліся камерныя этнаканцэрты, на якіх дэманстраваліся абрады Брэстчыны: абрад «Гатуха» в. Навіцкавічы Камянецкага раёна, знакаміты калядны абрадавы комплекс «Конікі» з г. Давыд-Гарадок Столінскага раёна, вясновы абрад абуджэння зямлі «Юр'я» з в. Перасудавічы Бярозаўскага раёна, велікодны карагод «Стрылка» з в. Бездзеж Драгічынскага раёна, траецкі абрад «Ваджэнне Куста» з в. Дзятлавічы Лунінецкага раёна, традыцыя збірання траў «Іванавы ягады» з в. Хаціслаў Маларыцкага раёна, «Дажынкi» в. Пажэжын Маларыцкага раёна і в. Ляплёўка Брэсцкага раёна, «Піліпаўскія Вячоркі» з в. Дарапеевічы Маларыцкага раёна і інш.

Камерныя этнаканцэрты аб'ядналіся ў адзінае відовішнае абрадавае дзеянне, ахапіўшае ў рамках аднаго канцэрта ўвесь «сонцаварот» ад лета да лета, які паказаў моц народных традыцый.

Кожны наступны этнаканцэрт ахоплівае ўсё большую колькасць прыхільнікаў фальклору і этнаграфіі. Падчас праекта пачалі ладзіць этнадыскатэкі з удзелам лепшых дзіцячых фальклорных калектываў вобласці. Першая этнадыскатэка «Час вяртання» адбылася ў Кобрынскім Палацы культуры з удзелам узорнага фальклорнага калектыву «Дараносіца» Хмялеўскага сельскага дома культуры Жабінкаўскага раёна.

У этнаграфічных канцэртах цыкла «Рух зямлі» прымаюць удзел не толькі аўтэнтчныя калектывы, але і дзіцячыя калектывы. Дзеці маюць магчымасць убачыць лепшыя ўзоры традыцыйнай культуры, далучаюцца да традыцыйных танцаў, песень, размоўнага жанру.

Сярод адметных мерапрыемстваў цыкла неабходна адзначыць дэфіле-паказ этнакасцюмаў Брэсцкай вобласці, якое арганізавана ў рамках святочных мерапрыемстваў, прысвечаных 1000-годдзю Брэста. На ім былі прадстаўлены больш за 200 аўтэнтчных строяў.

Кола практа рухаецца, ахоплівае ўсё большую тэрыторыю Брэсцкай вобласці і паступова выходзіць за межы краіны. Сярод новых удзельнікаў – фальклорныя калектывы з Польшчы, Расіі, Літвы, Латвіі.

ВОПЫТ ЗАХАВАННЯ СПЕЎНЫХ ТРАДЫЦЫЙ У МАГІЛЁЎСКАЙ ВОБЛАСЦІ

Глуздаў А. М.,

*начальнік аддзела традыцыйнага мастацтва і культурна-дасугавай дзейнасці
ўстанова культуры «Магілёўскі абласны метадычны цэнтр
народнай творчасці і культурна-асветнай работы»*

Спеўныя традыцыі займаюць дамініруючыя пазіцыі ў фальклорнай спадчыне. Асобнае месца належыць народнай песні ў рытуальна-абрадавых дзеяннях каляндарна-земляробчага і сямейна-бытавога цыклаў, дзе яна часцей выконвала функцыю магічную, замоўна-заклінальную. Яна заўсёды суправаджала жыццё чалавека ў горы і радасці, спявалася ад сэрца.

У агульнай рэгіянальнай сістэме беларускага фальклору Магілёўшчына займае даволі значнае месца. Як носьбіт асобных якасцей народнай культуры Падняпроўя, яна мае на сённяшні дзень даволі разнастайную жанравую палітру амаль ва ўсіх напрамках народнага мастацтва. Гэта помнікі музычнага фальклору, вусна-паэтычнай народнай творчасці, тэхналогіі і вырабы дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва. Адметнае месца тут належыць музычнаму фальклору, увасобленаму ў народнай песні.

Узоры раннетрадыцыйнага, познетрадыцыйнага і сучаснага фальклорнага пластоў яшчэ існуюць на ўсёй тэрыторыі Магілёўшчыны, але, на жаль, ужо маюць меншую дынаміку распаўсюджвання.

Раннетрадыцыйны пласт прадстаўлены песнямі веснавога, восеньскага, летняга і зімовага цыклаў каляндарна-земляробчай песеннай культуры, сямейна-абрадавымі песнямі (вяселле, «хрэсьбіны») і шматлікімі ўзорамі пазаабрадавай культуры.

Для фальклорнай творчасці Падняпроўскага рэгіёна характэрны карагодныя гульні, песні, танцы, якія сінтэзаваны ў сюжэтна-драматычных дзеяннях, прымеркаваных да разнастайных каляндарных і сямейных свят: Юр'е, Сёмуха, Купалле, Спас, вяселле, радзіны. У гэтай сувязі найбольш характэрнымі для рэгіёна Падняпроўя лічацца песні веснавога цыкла (маслянкі, вяснянкі, «гуканні», вясновыя карагоды, Сёмуха, Тройца, Юрый).

Прыклады такіх песен мы знаходзім у вёсках Бабруйскага, Касцюковіцкага, Хоцімскага, Клімавіцкага, Клічаўскага, Чавускага, Чэрыкаўскага, Асіповіцкага, Бялыніцкага і Глускага раёнаў.